

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Be-reshit

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

כב

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10050

כט ויאמר אבימלך אל-אברהם מה הנה
 שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה :
 ל ויאמר כי את-שבע כבשת תקח מירי
 בעבור תהיה לי לעדה כי הפרתי ארתי
 הבאר הזאת : לא על-כן קרא למקום
 זהווא באר שבע כי שם נשבעו שניהם :
 לב ויכרתו ברית בבאר שבע ונקם אבימלך
 ופיכל שר-צבאו וישבו אל-ארץ פלשתים :
 לג וישע אשל בבאר שבע ויקרא-שם
 בשם יהוה אל עולם : לד ויגר אברהם
 שביעי בארץ פלשתים ימים רבים : פ
כב א ויהי אחר הדברים האלה והאלהים
 נסה את-אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר
 הנני : ב ויאמר קח-נא ארתי-בגד את-
 יחידך אשר-אהבת את-יצחק ולך-לך אל-
 ארץ הקדמה והעלהו שם לעלה על אחר

ית-שבע חורפן דען בלחוריהן : כט ואמר
 אבימלך לאברהם מה אינן שבע חורפן
 אילין דאקימתא בלחוריהן : ל ואמר
 ארי ית-שבע חורפן תקביל מן-ידי בדיל
 דית-הילי לסקהו ארי הפרית ית-בירא
 קדין : לא על כן קרא לאתרא ההוא
 באר-שבע ארי תמן קיימו תרניהון :
 לב ויגרו קיים בבאר שבע וקם אבימלך
 ופיכל רב חיליה ותבו לארע פלשתאי :
 ונציב נציבא בבאר שבע וצלי תמן בשמא
 דיי אלהא דעלמא : לד ואתותב אברהם
 בארע פלשתאי יומין סגיאין : א והנה
 בחר פתנמיא האילין ויג נסי ית-אברהם
 ויאמר ליה אברהם ויאמר הא-אנא : ב ואמר
 דברי-בגן ית-בגד ית-יחידך דרחמת ית-
 יצחק ואיזיל לך לארעא פולחנא ואסקיה

ההרים

קדמי

רשי

(ל) בעבור תהיה לי . זאת לעדה . לשון עדות של נקבה כמו ועדה המזכה : כי הפרתי את הבאר . מריכוס היו עליה
 רוצי אבימלך ואומרים אהנו חפרנו אחרו כינים כל מי שיתראה על הכאח ויעלו המים לקראתו ושלנו היו ועלו לקראת אברהם :
 (לג) אשל . רכוש וחלף אחר פרדם להביא מזונות פירות לאורחים כסעודה . ואד אינר סונדק לאכסניא וכו' כל מיני פירות .
 ומנינו לשון נטיעה כאלהים שנאמר (דניאל יא) וישע אהלי-אשדנו : ויקרא שם ווג' . על ידי אותה אשל הנקרא שמו של הקס"ה אלוה
 לכל העולם לאחר שאוכלין ושותים אומרו להם כרכו לנו שאכלתם משלנו ספורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר והיה העולם אכלתם :
 (סוטה י') : (לד) ימים רבים . מרוכס על של חכרון בחכרון עשה כ"ה שנה וכלן כ"ו שהרי בן ע"ה שנה היה כנאנתו וחרן . אותה
 שנה ויבא וישב באלוני מנרא שלא חזינו קודם לכן שתישב אלא שם שבכל מקומותינו היה כחורח חונה וכוסע והולך שנאמר ויעבור
 אכרס . ויעתק משם . ויבירעכ וירד אחרס ונרניוה . וכמזרים לא עשה אלא שלשה חדשים שהרי שלחו פרעה מיר ילך למסעו עד
 ויבא וישב באלוני מנרא אשר בחכרון וישב עד שנהפכה סדום מיר ויקע ונאס אפי"ס מפני כושה של לוט וכל ארץ פלשתים וכן נ"ע
 שנה היה שהרי בשלישי למילתו באו אללו המלאכים הריכ"ה שנה וכלן כתיביונים רכוס מרוכס על הראשונים ולא בא הכתוב לסתום
 אלא לפרש וחס היו מרוכס עליהם שתי שנים אז ויתר ר"י ופרשם וצל כרתך אינם יתרים ויתר משנה הרי כ"ו שנה מיר יבא משם וזמר
 ל-חכרון ואותה שנה קדמה לפני עקדתו של יצחק י"ב שנים . כך בסד' עולם (ב"ר) : (א) אחר הדברים האלה . יש ערבותינו
 ת חוים (סנהדרין פט) אחר דכריו של שטן שהיה נוקטב . ואומר מכל סעודה שפשה חכרס לא הקריב לפניו פר אחד או חיל אחד
 אחר לכולם עשה אלה כשכילכו אלו הייתי אומר לזכר אתו לפני לא היה מעכב . ו"א אחר דכריו של ישועאל שהיה נוספאר על
 יצחק שמל כן י"ג שנה ולא נוסה אחר לו יצחק באכר אחד אתה מיראני אלו חזר לי ה"ה כה"ה ענין לפני לא הייתי מעכב : הנני
 כך היא ענייתם של חסידים לשון עבד הוא ולשון ויוון : (ב) קח-נא . אין נא אלא לשון בקשה אחר לו בבקשה ענין עמוד לי כון
 הסקין שלא יאמר הרשעות לא היה כהן ממש (ס' הדרין פט) . את-בגד . אומר לו שני כנים יש לי אחר לו את יחידך אחר לו זה יחיד לאמן
 זה יחיד לאמן אחר לו אשר אהבת אחר לו שניהם אני אהבתי אחר לו את יצחק . ולמה לא ילה לו מתחלה שלא לערבו פתחום ותזוק דעתו
 עליו

כט ואמר אבימלך לאברהם מה הינן שבע חורפן האילו באקמתא בלחודיהון : ל ואמר ארום ית שבע חורפן תקבל מן ידי מן בגלל דתהווי לי לסקודו ארום הפרית ית בירא הדא : לא גמין בן קרא לבירא ההוא בירא דשבע חורפן ארום ממון קיימו מרונהון : לב ויגורו קיים בבירא דשבע חורפן וקם אבימלך ופיכול בב חיליה ותכו לארע פלשתאיו : לג ונציב פדקסא בבירא דשבע חורפן ואתקין בגויה מיכלא ומשקיא לעבריא ולתארביא ויהו מכריו עליהון ממון אודו והימינו בשם מימרא בן אלהא עלמא : א ויהו בחר פתגמא האילין מן דיגזרו יצחק וישמעאל ישמעאל הוה אמר לי תמא למירות ית אבא דאנא בריה ברכביא ויצחק הוה אמר לי המי למירות ית אבא דאנא בר שרה אנתמיה ואנת בר הגר אמתא דאמי עני ישמעאל ואמר אנא זבאי יתיר מנך דאנא אתגורית לתליסרי שנין ואן הוה צבותי למעבבא לא הוינא מסר בפשי לאתגורא ואנת אתגורית בר פתגמא יוכין אלו הוה קך מנדעא דלמא לא הוית מסר בפשי לאתגורא מתיב יצחק ואמר הא נא יוכיא בר תלתין ושית שנין ואילו בעי קודשא קרין הוה לכרלי אבך : לא הויתי מעבב מן יד אשמתעו פתגמין האילין קדם מבי עלמא וכו' ד מימרא בן נסי ית אברהם ואמר ליה אברהם ואמר ליה הא נא ב ואמר דבר גדון ית ברך ית יחידך דאמ רחיס ית יצחק ואילו לך לארע פולחנא ואסיקתי ממון לעלתא על

ירושלמי

ונציב אברהם ופרדס בכאר שבע ואתקין בגויה מאבד ומשקא ולתחומיא והו אכלין ושתין והו בעין לקימין ליה מימי די אכלו ושתי ולא צבי למקבלה מנהון והוה אמר להון אבונן אברהם מן קוה דאמר והוה עלמא במימוריה צלון קדם אברכו דבשמא דמן דידה אכלתון ושתייתון ולא הו ועין מן אתריהון עד זמן דהוה מגייר יתהון ומל ית יתהון אורחא דעלמא ואודי וצלי ממון אברהם בשם מימרא בן אלהא דעלמא : ויהו בחר פתגמא האילין וי מהנסי ית אברהם בגסוינא עשינא ואמר ליה אברהם ואמר הא אנא : לטור כורית :

אשמתעו פתגמין האילין קדם מבי עלמא וכו' ד מימרא בן נסי ית אברהם ואמר ליה אברהם ואמר ליה הא נא ב ואמר דבר גדון ית ברך ית יחידך דאמ רחיס ית יצחק ואילו לך לארע פולחנא ואסיקתי ממון לעלתא על

רשב"ם

(ב) ויטע אשל פרדס הוה לפתללס : (ה) ויהי אחר הדברים האלה כל מקום שנאמר אחר הדברים האלה תמוכך על הפרשה שלמעלה אחר הדברים האלה שהרג אברהם את המלכים אמר לו הקב"ה חל תירא אברהם מן חזמות ויהי אחר הדברים האלה שנוכח יצחק ויגד לאברהם לאור עו' וכתובתו ליד את רבקה וכן אחר הדברים האלה שהגיד מרדכי על בגתן ותרשגדל המלך אחשורוש את המן שרגל נהרוג את מרדכי והועיל לו מה שהגיד את המלך ונתלה המן אף אחר הדברים האלה שכתב אברהם ברית לאבימלך לו ולבינו ולנכדו של אברהם וכתן לו שבע ככשות הנחן וחרה אפו של הקב"ה על זאת שהרי ארץ פלשתיים ניתן לאברהם וגם ביהושע מצילים על ערי חומת סרני פלשתיים גורל בכלל ג' בול ישראל והקב"ה צוה עליהם לא תחיה כל נשמה לכן והאלהים נסחת אברהם קתרתו ובערו כדכתיב הנסה דבר חלך תלזה על נסותם את י"י . מסה נמריכה בחנני י"י וגמ' . כלומר נתגלוותה כהן שנתתיך לכרות ברית ביניכם וכן כתיבם . ועתה לך והעלה לעולה ויראה מה הועילה כרית שלך וכן מנא תיש"כ כמ"ל שמואל : ויהי ארון ה' בחרץ פלשתיים שבעה חדשים : כתבת שבע ככשות הלחן תקח מידי . אמר לו הקב"ה אתה כתת לו שבע ככשות חייך שבינו עושים שבע מלחמות עם בניך ומונחין אותך . ד"ה חייך שבינו חורגים שבע לדיקים מכניך ואלוהן שמשון מפני ופנחס שאלו ושלשה בניו . ד"ה חייך שבינו יחריקים שבע משכנות ואלוהן אהל מועד וגלגל כוב ושילה וכית עולמים : ד"ה שחרון מחזיר את הסדה פלשתיים שבעה חדשים : כסה קונטרסו"ה : (כ) המורה . האמורה ארץ האמורי . הדכה חלפי"ן חקרים וישת

מכלל יופי

שלא יתערב עם יוד איתן בקריאה (כט) (לבנה) ההאנוספת (ל) תהיה ל' לעדה . תהיה ל' המוקנה הזאת שאני נוהג לעדה : (לא) (כי שם נשבעו שניהם) . הסר ו'ו השמוש כמו חקוק ג שמוש ירח שעות ה ראובן שבעון רוצה לומר על כן על שבע ככשות וכי שם נשבעו שניהם על שני הרברים האלה קרא למקום הוא באר שבע ונשתתף באר עם שבע על הכאר שחפר שם אברה וזה היה לו אית גדול לירשאת הארץ שהי' מקובל כל מה שהיא אומר וקור' שם למקו והיה בן (לג) (אשל) . שם כולל לכל עין כתרומו ונציב נציבא ודומה לו בברירן ל' דתליא באשלי רברבי פי אלנות גדוליס' וינה אמר אפשר שהוא שם האילן שקורין בערביא ל' והוא דומת לאילן שקורין בלעז טמרי" (לד) (ויגר) . יכשהלמד ריש יכאפא הפועל בפתח כמו דניאל ה' ויצר (עדיה) שופטים ד' ויפד (אדיה) ובאזרה בקמין שלא כדרך הכריו : ויחכוש כת 28

הקרים אשר אמר אליך: ג וישלם אברהם
בבקר ויחבש את חמורו ויקח את שני נעריו
אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם
בילך אל המקום אשר אמר לו האלהים:
ד ביום השלישי וישא אברהם את יצחקו
וירא את המקום מרחוק: ה ויאמר
אברהם אל יצחקו שבו לכם פה עם החמור
ואני והנער נלכה עד גה ונשתחוה ונשובה
אליכם: ו ויקח אברהם את עצי העלה
וישם על יצחק בנו ויקח בידו את האש
ואת המזבחת וילכו שניהם יחדו: ז ויאמר
יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר
הנני בני ויאמר הנה האש והעצים ואיה
השה לעלה: ח ויאמר אברהם אלהים
יראה לך השה לעלה בני וילכו שניהם
יחדו: ט ויבאו אל המקום אשר אמר
לו האלהים ויבן שם אברהם את המזבחת
ויקח את העצים ויקד את יצחק בנו
וישם אתו על המזבחת ממעל לעצים:
י וישלח אברהם את ידו ויקח את
המזבחת

קדמי תמן לעלתה על יחד מן טוריה
דאמר לך: ג ואקדים אברהם בצפרא
וריו יתחמריה ודבר יתחרין עולימוהי
עמיה ונתיצחק בריה וצלח אעי לעלתה
וקם ואול לאתרא דאמר ליה י: ד ביומא
תליתאה ויקח אברהם ית עינוהי וחזא ית
אתרא מרחוק: ה ואמר אברהם לעולימוהי
אוריכו לכון הקא עם חמרא ואנא ועולימא
נתמטי עד כא ונסגוד ונתוב לנתכון:
ו ונסיב אברהם ית אעי דעלתה ושוי
על יצחק בריה ונסיב בידה ית אשתה
ויתסכינא ואזלו מרוהון כהדא: ז ואמר
יצחק לאברהם אביוהי ואמר אבא ואמר
הא אבא ברי ואמר הא אשתה ואעניא
ואן אימרא לעלתה: ח ואמר אברהם
קדם יי גלי ליה אמרא לעלתה ברי
ואזלו מרוהון כהדא: ט ואתו לאתרא
דאמר ליה י: ובנא תמן אברהם ית
מדבחה וסדר ית אעיא וקד ית יצחק
בריה ושוי יתיה על מדבחה עיל מן
אעיא: י ואושיט אברהם ית ידיה ונסיב
ית

רשי

עליונות טרף וכדילמכס עליו את המזבח וליתן לו שכר על כל דבור ודבור: ארץ המוריה • ירושלים וכן כדברי חזקוני (ב'ג') לכנות
בית לה' בירושלים כהר המוריה • ורכותינו פירשו על שם שמוס הוראה וזאת לישראל • ואונקלוס תרגמו על שם עבודת הקטרת שיש
בו מור נרד ושאר כסמים: והעלהו • לא אמר לו שחטנו לפי שלא היה חפץ הקב"ה לשחטנו אלא להעלהו להר לעשותו עולה ומשהעלהו
אמר לו הורידהו: אחד ההרים • הק"ה ומהא הנדיקים • (ס"א עשהא הנדיקים) ואתרכך עולה להם וכל זה כדי להרבות
שכרו וכן (בראשית יב) אל הארץ אשר ארץ וכן ביונה (ו'ג) וקרא עליה את הקריאה: (ג) וישכם • מדרו למנוה:
(פסחיסד) ויהבש • הוא כעצמו ולא צוה לאחד מעבדיו שהאכסה מקלקלת הסורה: את שני נעריו • (ב'ד) ישמעאל
ואליעזר שאין חדם חסוכ ראשי לזאת לדרך כלל ב' אנשים שאם יצטרך האחד לנקבו ויתרחק יהיה השני עמו: ויבקע • תרגום
וצלח עמו (שמואל ב' יט) ונלחו הירדן לשון כיקוע פיגדר"ח כלע"ו: (ד) ביום השלישי • למה אמר מלכרותו מיד כדי שלא
יאחרו הממועדי ככו פתאום וטרף דעתו ואלו היה לו שהות להמלך אל לכו לא היה עושה: וירא את המקום • ראה עין קשור
על ההר: (ה) עד בה: כלומר דרך מנועט למקום אשר לפניו ומדרש אגדה אראה היכן הוא מה שאמר לי המקום כה יהיה ורעך:
(גשובה)

חד מן טוראי דאימר לך : ג ואקדים אברהם בעקרי וקרי רת ממריה ודבר רת תרין מליי עמיה ות אלעזר ור
 ישמעאל ור יצחק בריה וקמע קיסין ומתא ומתא ודיקלא דתנין לעלתא וקס ואול לאתרא דאמר ליה :
 ר בויקא תליתא וקמף אברהם ית עיני וקמא עגו איקרא קטר על טוראי ואשתמוך גיה סן רחוק :
 ה ואמר אברהם לעלימיו אוריכו לכוו הקא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד קא לבחוני אין יתקיים מה
 דאתבשרית קדון יהון בנד ונסגיד למרי עלמא ונתוב לוותכוו : ו ונסכי אברהם ית קיסי דעלתא ושוי עליו יצחק
 בריה ונסכי בידיה ית אישתא ור פבינא ואילו פרנויהום בחדא : ז ואמר יצחק לאברהם אבוי ואמר אבא ואמר
 קא גא ואמר קא אישתא ומיסין והאן אמרא לעלתא :

ירושלמי

ואמר אברהם ממריה בוי ודכוו לי אימרא ואין לא אמ הוא
 לעלתא ברי והליכו פרנויהון בחדא בלב שפי :

וסבר עליו ית היסיא וקפת ית יצחק בריה ושוי יתיה ע

ירושלמי

ופשט אברהם ית ידיה ונסכי ית פבינא למיכוס ית יצחק
 בריה עני יצחק ואמר לאברהם אבוי אבא כפורה ידי
 יארת דלא בשעת צערו אפרנס ואערבקה יחד וישמכח
 קורבנד פסיל ואדחי לגבא דחבלה לעלתא דאתי עיני
 דאברהם תוו משוטטין בעיני דיצחק ושיעני דיצחק תוו
 משוטטין במלאכי מרוקא יצחק תנה חמי יתהון אברהם
 לא חמי יתהון ביה בשעתא נפקר מלאכא מרוקא ואמרין
 אילין לאילין אתון חמוו תרין צדיקין יתידאין בנו עלמא

חד נכיס וחד מתקנס דנכס לא מעבכ ודמרוקביס קשט צווריה :

ואמר

רשי

ונשובה • כתנכא שיטובו שניהם : (ו) המאכלת • סכין • על שם שאוכל את הכשר כמה דתימא (דברים לב) ומרבי תאכל כשר •
 ושוכרת כשר לאכילה • ד"א זאת נקראת מפלגת על שם ישראל אוכלים מתן שנים : וילכו שניהם יחדיו • אברהם סביב יודע
 שהולך לשחוט את בנו היה הולך כרצון ושמשו כיוצא שאל היה מרגיש בדבר : (ח) יראה לו השה • כלומר יראה ויבחר לו הסה אדם אין
 שה לעולה בני • ואף על פי שהסין יצחק שהוא הולך לישחט וילכו שניהם יחדיו כלכ שיה : (ט) ויעקב • (שבחנד) ידיו ורגליו
 מאחריו

רשב"ם

וינשחטו כמו ויאמש • לא יהל • שמו לא איהל שם ערבי : (י) המאכלת • סכין • ע"ש ומרבי תאכל כשר •

מכלל יופי

ונקרא בן על שם שהוא אוכל ומכלה (ואת המאכלת) •
 בהפסק נשאר עם הסגול כי הירא ראוי הכף בקמין כמין
 ישעיה כח (וצדקה למשקלה) • (ז) (ויאמר אבי) • אינו כפל דבר
 לא שאמר לו פעם אחר פעם להמיהו על הכינו עניני העולה
 ולא היתה שם עולה : (הנני בני) • בסגול הגון הראשונה
 וכדנש שני הגונון ובאנון יוד הכסבר בדניש שלא כמנהג
 והמסרת עליו שנים דושיים והוא אחד מהם • (ט) (ויעקב)
 ויקשור

כב (ג) (ויחמיש) : ענין קשור להכמה באזור שלה
 שקורין בלע"ז סינא (ד) (וישא) • הונוספת
 ולא תישמש כלום אלא שהיא התחלת המלה כמין כראשית לו
 ואלה בני צבעון ואיה וענה והדומים לו והוא כאלו אמר ביום
 השלישי נשא אברהם את עיני • והריק"ם כרוב על כריו
 נוספה במקרא כי היא רמוז על מלה חסרה כרמותה ופירושו
 השכים כיום השלישי ונשא עיניו וראה את המקום מרחוק :
 (ה) (עדכה) • ענינו כמנהגה : (ו) (המאכלת) סכין :

המאכלת לשחש את־בנו : יא ויקרא אליו
 מלאך יהוה מן־השמים ואמר אברהם
 אברהם ויאמר הגני : יב ויאמר אל־תשלת
 ירך אל הגר ואל־תעש לו מאומה כי
 עתה ידעתי כי־ירא אלהים אתה ולא
 השכת ארז־בנק את־יחידך ממני :
 יג וישא אברהם את־עיניו וירא והנה
 איל־אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם
 וינקה את־האיל ויעלהו לעלה תחת בנו :
 יד ויקרא אברהם שם־המקום ההוא
 יהוה יראה אשר ואמר היום בהר יהוה
 יראה : טו ויקרא מלאך יהוה אל־אברהם
 שנית מן־השמים : טז ויאמר בינשבעתי
 נאס־יהוה כי יען אשר עשית את־הדבר
 הזה ולא השכת ארז־בנק את־יחידך :
 יז כי־ברך אברהם והרבה ארבה את־
 זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר ער
 שפת הים וירש זרעך את שער אוֹביו :
 והתברכו

ית־סבינא למיבס ית־בריה : יא וקרא
 ליה מלאכא דיי מן־שמיא ואמר אברהם
 אברהם ואמר הא אָנא : יב ואמר ל־
 תושיט ירך לעולימא ולא תגביד ליה
 מדעם ארי כי ען ידענא ארי־דחלא דיי
 את ולא מנעת ית־ברך ית־יחידך מיני :
 יג ונקף אברהם ית־עיניהו בתר־אילין
 וחזא והא דכר־תרא אֶחיד באֶלְנָא בקרנוהי
 ואול אברהם ונסיב ית־די־ברא ואסקיה
 לעלתא חלף־בריה : יד ופלח וצלי אברהם
 תמן־באתרא ההוא ואמר קדם־יי הכ־
 יהו־פלחן דריא בכן יתאמר ביומא הדין
 בשנא הדין אברהם קדם־יי־פלה :
 טו וקרא מלאכא דיי לאברהם תנינות
 מן שמיא : טז ואמר במימרי קיימית
 אמר יי ארי חלף הי עבדתא ית־פתגמא
 הדין ולא ומנעתא ית־ברך ית־יחידך :
 יז ארי ברקא אברכיך ואסנא אסניית
 בנך

רשי"א

מאחריו הידים והרגלים ביחד היא עקידה והוא לשון עקודים שהיו קרסוליהם לכניס חקום שעוקצין אותן בו היה ניכר : (יא) אברהם
 אברהם - לשון חסה הוא שכול את שמו : (יב) אל השלח - לשחוט - אמר לו ח' כ נחם כאתי לכתן חשבה בו חכלה ואולי חמונו מעט
 דם אמר לו אל תעש לו מאומה אל תעש בו מום : כי עתה ידעתי - אמר רשי תבא ח' ל אברהם חפרש לפניך את שיחתי את מול חמרת לי כי
 בינתך יקרא לך זרע נחורת ואמרת קח בלאת כנך עבשין אתה חומר לי אל תשלת ירך אל הגר - אמר לו הקב"ה לא חזלל בריתי ומולח שפתי
 לא חשבה כשאמרת לך קח מולח שפתי לא חשבה לא אמרת לך שחשבו חלל בעליו חשקציה חמתי : כי עתה ידעתי - מינית יש לי מה להשיב
 לשון ולאוונות התמיהים מה היא חכתי חלף יש לי פתחון פה עכשו ש יואים כי ירא אלהים אתה : (יג) וחנה איל - מוכן היה לך
 חשבת ימי בראשית : אחר - אחרי שאתר לו המלאך אל תשלת ירך ראהו כשהוא נאחו והוא בתרנינו חקף אברהם עיניו בתר אילין :
 (ט) אולפי האגדה אחר כל דברי המלאך והסכינה ואחר שעמיעו של חכ"ה : בסבך - אילין - בקרניו - שזיה רץ אלל אברהם והשטן
 מוככו ומערבכו כאילנות : תחת בנו - מאחר שכתוב ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום מהנתת בו על כל עבודה שגשה חמט היה
 מתפלל ואומר יהוה רצון שתהא וזכאלו היה עשויה כבי כאלו כני שחוט כאלו דיו זרוק כאלו הוא נקטר ונעשה דמן : (יד) ה' יראה -
 פשוטו בתרגומו ה' יסר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריש כאלו קרבנות : אשר יאמר היום שיאמרו לימי הדורות
 שליופעה זה יראה הקב"ה לעמו : היום - הימים בעתידין כמו עש היום איה שכל המקרא שכל הדורות הבאים הקוראים את המקרא
 היה אומרים עד היום הזה על היום שעומדים בו ונ"א ה' יראה עקידה זו לסלות לישראל בכל שנה ולהלילם וזן הסודענות כדי שיאמר היום
 שכל דורות הבאים טהר ה' יראה אמרו של יחוק צבור ועומה לכפרה : (יז) ברך אברכיך - אחת לאל ואחת לכן : והרבה ארבה -
 אחת

יא וקרא ליה מלאכא דני מן שמיא ואמר
 ליה אברקס אברקס ואמר הא נא : יב ואמר
 אל מושיט ירך לטליא ולא תעביד ליה מרעם ביש ארום
 קדון גלי חדמי ארום דחלא דני אנת ולא עביקתא ית קרד ית יחידך מני : יג
 וקרא חד דאתברי בני שמיא דשכליל עלמא אחיד בחרישותא דאילנא בקרני ואגל אברקס אסיב יתיה ואסיקתי
 לעלקת תלף בריה : יד ואודי וצלי אברקס תמן
 באתרא הווא ואמר בקעו ברחמי מן קדמך יי גלי קדמך
 גליא הויה בלבי ערקתא ופנימי למעבד מרתך בחינוא
 קדון פד ירוון בני דיצחק ברי עליון לשעת אנקו תהו
 מיכר להום ועני תהום ופריק יתרום וצמידין אינון כל
 דבא קימין למדין אפרין בטורא דדין וכפת אברקס
 ית יצחק בריה ותמן אהגלית עליון שכינתא דני :
 טו וקרא מלאכא וגו : טז ואמר במימרי קיימית
 אפר יי חולף בעברת ית שתקמא קדון ולא מענת ית קרד
 ית יחידך : יז ארום ברקא אברקניך ואסקא אפגית
 בנך

ואמר אברקס אברקס עני אברקס כלשון בית קדש
 ואמר הנני :

הקף אברקס ית עינוי ונתן והא
 אברקס אסיב יתיה ואסיקתי

ירושלמי

וקלח וצלי אברקס בשם מימריה דני ואמר זאת הוא יי
 בחמי ולא מתחמי בקעו בחמי מן קדמך יי מלא גלי
 ודיע קדמך דליא הויה בלבי פלגו קיימא דצמבת ליי
 למקרא ית יצחק ברי ולמעבד יתיה אפר ותקס קדמך
 אלא מן ט אקדימית בצפרא ועבדית ית מימריך בחינוא
 ומיימית מימריך וקדון בקעו בחמי מן קדמך יי אלהים
 פד יהונו בני דיצחק עליון לשעת אנקו תהו מיכר
 לחון עמדתיה דיצחק אברדיון ישרי ושבית להוביהוון
 ופרוק יתהוון מן כל אנקו וצמידין דבא למיקס מן פתריה
 לכהוון אפרין בטור בית מקדשיה דני קריב אברקס ית
 יצחק בריה ובטורא דדין הוא בית מקדשיה עליון יקר שכינתא דני :

באר רהובות דקדוקי רש"י

על דברת המועד ששרט כמות לכוונת פועל יואל : (ח) משום דמלת עתה מורה על הזמן שעומדים בו עכשיו (כל"א אינוכדרט)
 ותיבת ידעתי לשון עבר הוא (איך האב לנו גנוסט) וסתרי להדדי לכן כתב רש"י מעתה וכו' ורצה לומר דתיבת ידעתי כולל דקאמר ליה
 הקדוש ברוך הוא איני כנני עמתי ידעתיך לשעבר כי ירא אלהים אתה אבל הם לא האמינו לי ואומרים מה היא חכתי אלך לכן מורה מלת
 עתה דמעתה יש לי שתמונה ומוכרחים להאמין שדוהים עכשיו כי ירא אלהים אתה :

רצת

רשב"ם

(יב) כיעתה ידעתי . כלומר עתה איני רואה וכתפרסם לכל העולם כי ירא אלהים אתה : (יג) וירא הנה איל . עוכ' לפניו .
 אחר נחתו בסבך בקרניו . כלומר אחרי כן ראה את האיל מדי עברו נחתו בסבכי היער חשב בלבו ודליוה המלאך בא בשליחותו
 של הקב"ה ויזין לי איל זה תחת בני ולכן נחתו בסבך שחשב לקחתו ולהקריבו . וכן קדשו שרים אחר כוננים . ושכו העבים אחר
 הגשם . ואת כוכב הגשם . וכן ואחר כחושה ואהרן . פולס פירושם אחריו : (יד) אשר יאמר היום ולמחר בשר ה' יראה :
 בשר ה' כראה הקב"ה לאברהם : (חפלת פ' וראו מיסוד הרש"ם)

ויהיו

מכלל ינפי

ויקשור : (יא) (אברהם אברהם) . קריאת הכפל לצורך
 שהיה קורא פעם אחר פעם לזרוז הקרא :
 (יב) עתה ידעתי . הס דברי המלאך ויש כולאים חדוש
 ידיעה כמו שיקלו השפע מסכתם . ועלת מני
 תמור אל היראה וצער הכתוב עתה ידיעתי כי ירא אלהים אתה עונו
 כיון שלא חשבת את כנך את יחידך . וכמו מתיישב מה שבדבור השני
 לא אמר עמתי ואמר נא ה' כי שם דברי הס וכן דברי המלאך . ואם
 לאמר על הס' פירושו כבר ידעתי וכלי שתלח יך אל הנער כי ירא
 אלקים אתה ולא חשבת וגו' :
 (יג) (נאחו) . הנון בסגול ופא הפועל בשוא וסגול והויה

(יז) (ירש . ביוד האיתן ר'בד ונעדרה הווד פא השוער
 כט 9 סהמכתב

יח והתקרבנו בירגלך כל גונו הארץ עקב
 אשר שמעת בקלי : יט וישב אברהם
 אל-נעליו ויקמו וילכו ויהו אל-באר שבע
 וישב אברהם בבאר שבע : פ
 כ ויהי אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם
 לאמר הנה ילדה מלכה גם-הוא בנים לנחור
 אחיך : כא את-עוז בלתי ואת-בון אחיו
 ואת-קמואל בני ארם : כב ואת-כשד
 ואת-חזו ואת-פלדש ואת-ידלף ואת-בתואל :
 כג ובתואל ילך את-רבקה שמנה אלה
 ילדה מלכה לנחור אחי אברהם :
 כד ופילגשו ושמה ראומה ותלד גם-
 הוא את-טבח ואת-גחם ואת-תחש
 ואת-מעקה :

מפטיר

קמ"ו . אמנו"ן סימן : ומפטירין ואשר אחת :
 במלכים ב' סימן ד' :

פ פ פ

כג א ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים
 שנה ושבע שנים שני חיי שרה :
 ב ותמת שרה בקרנת ארבע הוא חברון
 בארץ רשי

פ פ פ

א ויהיו חיי שרה מאה ועשרים ושבע
 שני שני חיי שרה : ב ומיתת
 שרה בקרנת ארבע היא חברון בארץ
 רכנע

אחת לאכזאחת לבן : (יט) וישב אברהם בבאר שבע . לא ישיבה מנושהו כחברון היה יושב י"ט שנים לפני עקידתו של יצחק ולא
 חזר שבע והלך לו לחברון כמו שנאמר ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים מרוסים משל חברון הראשונים והם כ"ו שנה כמו שפירשנו
 למעלה : (כ) אחרי הדברים האלה ויגר נגו' כזכור מהרה המורה היה אברהם מהרה ואומר אלו היה בני שתות כבר היה הולך בלא בנים
 היה לו להשילו אשה חכמת ענין אזכול ומנרא שזו הק"ם שגולה רבקה בת זוגו והוה הדברים האלה הרהורי דברים שהיו ע"י עקרה .
 גם היא . חף היא שנות עשפותיה לתשפות אברהם . מה אברהם י"ב שששים שילאו מועקס ח' בני הנסירות ול' בני שפחות
 חף אלו ח' בני הנסירות ול' בני פילגס : (כג) ובתואל ילך את רבקה . כל הימוסין הללו לא נכתבו אלא כשיל פסוק זה :

פרשת חיי שרה

(א) ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים . לכך נכתב שנה בכל כלל וכלל לומר לך שכל אחד נדרש לעצמו בת
 ק' ככת ב' לחטא חיה בת כ' לא חטאת שהיו חיייה בת עינשין חף בת ק' בלא חטא וכת כ' ככת ז' לזופי : שני חיי שרה .
 כלן סוין לטובה : (ב) בקרית ארבע . על שם ארבע ענקים שהיו שם אחימן שני ותלמי ואלהים . דבר אחר על שם ארבע זוגות
 סנקרו